

УДК 785.161

СУЧАСНА БАС-ГІТАРА. БУДОВА, СВІЙ ЗВУК, МАНЕРА

Закус І.М.

Київський національний університет культури і мистецтв

В статті розглядається бас-гітара, як базовий інструмент в музиці, аспекти та характерні риси цього інструменту, конструкція та будова, підсилення бас-гітари, а також основні моменти та особливості, пов'язані з манерою, звуком, індивідуальність в музиці.

Ключові слова: бас-гітара, прийоми гри, конструкція бас-гітари, підсилення басу, манера гри.

Постановка проблеми. Бас-гітара – один із важливих базових інструментів у музиці. Володіння цим інструментом потребує знань, пов'язаних з конструкцією, підсиленням інструменту, володінням різними техніками гри, стилями музики і розумінням ролі та звучання басу в них.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд будови бас-гітари, компоновання та особливості деревини, з якої зроблений інструмент, підсилення басу, дослідження, пов'язані з тембром та звуком бас-гітари, манерою гри та індивідуальність в музиці, – вже розглядалися нашими попередниками, як вітчизняними, так і закордонними.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, мусимо констатувати, що, на жаль, з окресленої тематики маємо обмаль новітньої української фахової літератури.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Є розуміння аспектів, пов'язаних роллю, звучанням, підсиленням бас-гітари, аналіз поняття «свій звук» та індивідуальність в музиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цей чудовий інструмент з'явився на світ в 50-х роках 19-го століття. Бас-гітара є прототипом контрабасу, має той самий стрій, менша за розмірами і менш зорює та відтворює звук за допомогою електричного звукознімача.

У 1940–50-ті роки в танцювальній музиці контрабас, як основний інструмент ритм-секції, почав стикатись з проблемою слабого підсилення. Природне звучання контрабасу відносно тихе, підзвучення його мікрофоном не зовсім зручне. А концертні майданчики в цей час стають більшими і звучання оркестрів та ансамблів – голоснішим. На цій хвилі, після появи електрогітар, з'являється перша бас-гітара, виготовлена в Америці фірмою Фендер. Це інструмент, трохи більший за електрогітару, що працює за тим самим принципом (електрознімач), має 4 струни і стрій контрабаса. Бас-гітара значно менша і легша від контрабаса і легко визвучується на любую потужність. Ці переваги дуже швидко переконали музикантів, зробивши бас-гітару надзвичайно популярною і модною.

Такою вона лишається і сьогодні. Тільки за 50 років, напевно, жодний музичний інструмент так не розвинувся, видозмінився і прогресував, як бас-гітара. Якщо до 1970-х бас рахувався чисто акомпануючим інструментом, з появою на сцені короля бас-гітари Жако Пасторіуса цей інструмент стає повноцінним сколюючим на рівні з саксофоном та фортепіано.

З'являються 5-ти, 6-ти, 7-ми, 8-миструнні ладові, безладові та акустичні бас-гітари, надзвичайно різні за формою, конструкцією та зву-

чанням. Варто тільки послухати, як грають Жако Пасторіус, Маркус Міллер, Стів Сволоу, Віктор Бейлі, Віктор Вутен, Ентоні Джексон, Джон Патігуччі, Браян Бромберг, і ми почуємо безліч різних та красивих голосів бас-гітари. Впливають на це конструкція басу, прийоми гри та манера музиканта.

Конструкцію басу визначають набір дерева, форма деки та місце розташування магнітних звукознімачів та обладнання для підсилення. Набір дерева: основний тон, тягучість (сустейн), окрас звуку бас-гітари дає дека. В залежності від того, з твердої чи м'якої породи дерева зроблена дека, звук буде тим чи іншим. Ясень – тверда порода дерева, і бас з такою декою буде звучати ясно, яскраво, дзвінко і дуже виразно. Вільха досить м'яка. В цьому випадку бас-гітара буде мати дуже глибокий і м'який низ і матовий верх. Звук буде м'яким та інтелігентним. Горіх знаходиться між ясенем та вільхою. Звук на такій деці достатньо виразний і водночас м'який та тембристий. Червоне дерево або полісандр дає гнусавість. І бас з такою декою буде мати багато середніх частот. Часто з такою декою роблять безладові бас-гітари. Цей звук дуже добре читається в ансамблевому звучанні, але дає менше нижніх частот, ніж дека з вільхи, ясеня чи горіха.

Також важливе значення для тембру має накладка на грифі бас-гітари. Накладки різняться теж, на скільки з твердого чи м'якого дерева вони зроблені. Накладка з чорного дерева дає дуже яскравий, дзвінкий, високочастотний тембр. Особливо добре підходить для безладового басу. Накладка на грифі, зроблена з полісандру, є м'якша і дає більш тембристий, теплий звук. Ідеальна для ладового басу. Накладка з клену є найм'якшою. І тембр відповідний – теплий та глибокий.

Існує значно більше порід дерев для деки басу та накладки на гриф. Але всі вони поділяються за тим самим принципом: тверді, середні і м'які, та дають аналогічний результат.

Не менш важливою в формуванні приподі звуку, тембру бас-гітари є форма деки. Форма, величина та вага деки бувають різними, відповідно і різний звук. Але є загальні критерії, що є оприділяючими:

1. тонка і мала дека має малий сустейн, тягучість звуку та невизначений тембр і може компенсувати ці недоліки тільки потужним підсиленням (активною електронікою та сильними магнітними звукознімачами).

2. велика та товста дека буде важкою, що є недоліком, але зате бас буде тембристим і з хоршим сустейном.

3. Часто в нових моделях басів нижній виріз деки є глибоким, щоб було легше брати високі ноти. Ця особливість деки дає зручність для правої руки, але є негативною для звуку: верхні струни звучать «худіше», мають в звуці менше середніх частот. Особливо це відчувається при грі слепом.

Найкращим є той бас-гітарний майстер, який знає і враховує ці особливості при виготовленні бас-гітари, і знаходить золоту середину, знаходячи компроміси.

Наступним важливим фактором формування звуку бас-гітари є форма, модель, кількість електро-магнітних звукознімачів і місце розташування на деці. Звукознімачі бувають активні та пасивні. Активні мають додаткове підсилення електронікою (високі, середні та низькі частоти) – це додаткові можливості в формуванні звуку. Пасивні звукознімачі максимально чисто передають звучання деки басу. Також в сучасних бас-гітарах практикується п'єзо-звукознімач, що працює за принципом мікрофона. Як правило, його ставлять на акустичні басы, а також в брідж (кобилку) електричних бас-гітар.

Тембр, густина, насиченість, повнота звуку басу напряму залежить від того, в якому місці деки стоїть звукознімач. Існує три основних типових місця на деці, де ставлять звукознімачі для знімання звуку:

1. Принцип Precision Bass: звукознімач, що складається з двох половинок, ставиться по середині деки, ближче до грифу. При цьому ми отримуємо густий, м'який і широкий тембр бас-гітари.

2. Принцип Jazz Bass: два звукознімачі – один на тому місці, де і в Precision Bass, а другий – біля бріджа (кобилки). При цьому ми маємо три різних тембри: а) густий, широкий – знімач біля грифу (нековий); б) «худий, випуклий» з яскраво вираженою серединою звукознімач біля бріджу (бріджевий); с) два знімачі разом – густий, повний і конкретний звук.

3. Принцип MusicMan: широкий двохмагнітний звукознімач з посиленою чутливістю стоїть по середині деки, але ближче до бріджа, ніж в Precision Bass. При цьому отримується дуже потужний, широкий звук з посиленими нижніми і верхніми частотами. Природа цих трьох стандартів звуку є досить різною і характерною. Всі інші варіації розміщення звукознімачів на деці суттєвих змін у звуці не дають, лише видозмінювання тембру, які все рівно можна віднести до одного з трьох названих стандартів.

Ще одним важливим фактором, що впливає на звук басу, є електроніка, що стоїть на інструменті. Вона буває двох видів: активна і пасивна. В пасивній електроніці практикується три ручки: 1 – ручка гучності (додає і зменшує силу звучання), 2 – баланс між звукознімачами (включає один із знімачів, або два разом), 3 – тон (додає високі або низькі частоти). Активна електроніка виконує ті ж самі функції, але має ще три ручки, що підсилюють високі, низькі та середні частоти. Цим і відрізняється.

Знаючи і розуміючи ці особливості, ми маємо шанс підібрати для себе ідеальний в нашому розумінні інструмент. А це дасть вам шанс на індивідуальність. В цьому аспекті одним з головних аргументів є голос вашого басу або «свій звук».

«Свій звук» – для музиканта один із найважливіших критеріїв оцінки. Він повинен бути якісним та індивідуальним. Якщо ви цього досягли, у Вас великий шанс на успіх.

Знайти свій саунд можна, виконавши три умови:

1. У Вашій голові повинен звучати звук, який ви хочете відтворити руками.

2. Ваш інструмент повинен бути відповідного рівня та конструкції.

3. Обладнання, куди ви включаєте бас, повинно бути якісним, щоб дозволити Вам власне ТАК звучати.

Зі звуком, яким я хочу грати, я визначився давно, слухаючи і аналізуючи багато різної музики та різних бас-гітаристів і контрабасистів. Інструмент, який дозволяє мені це здійснити, зробив для мене чудовий київський майстер Стас Покотило. А от на третій умові я хотів би зупинитись докладніше, оскільки за свою сценічну діяльність я мав добру можливість пограти та оцінити практично усі топові бренди басового обладнання (Ampeg, Eden, SWR, Hartkie, FENDER, Marshall, Pivey та багато інших). З цієї практики я зробив для себе один важливий висновок: усі ці бренди дають басу свій характерний призовок. І найкращий для мене той бренд, який дає цього призовуку найменше. Тобто найчистіше відтворює звук мого басу, зберігаючи сочність, тембр та плотність інструменту. Якщо підсилення якісне, починаєш чути нові якості свого басу і граєш глибше, більш усвідомлено.

Звичайно, поняття звуку – індивідуальне, і кожен чує по-різному. Для цього я і назвав умови 1 і 2. Коментувати їх не буду. Кожен має право на свій саунд. А ось третя умова дає мені право звернути увагу читача на основну лінійку підсилювачів, колонок та комбіків для бас-гітари шведської компанії EBS. Цей бренд заслуговує особливої уваги і має свої особливості. Спробую поділитись своїми думками на цю тему. Але зроблю це термінами та поняттями музиканта, а не техніки, оскільки технічною термінологією володію не дуже добре.

Отже, загальні риси EBS.

1. Добротність і простота – одразу виникає враження ручної роботи.

2. Немає лишніх ручок і зайвих функцій – розроблялись людьми, що грають на басу і добре знають, що треба.

3. Звук – чистий, м'який, теплий, тембристий і сформований на всіх моделях, від самої дорогої до найдешевшої – мають своє обличчя.

А тепер спробую охарактеризувати, як музикант, чотири моделі різного класу та застосування.

1. EBS CLASSIC 500. Голова та кабінет (4 десятик) та кабінет з низькочастотним динаміком. Дає чесних 500 ват. Підсилювач та колонки виконані в класичному дизайні. Особливості темброблоку: 1. є тумблер CHARACTER (більше низу, верху, об'єму); 2. Середина – параметрична; 3. є ручка DRIVE (додає об'єму і драйву). Ця модель хороша для великих і середніх площадок. Дає чистий, сухий, м'який та тембристий звук (не задертий верх, благородний низ). Найбільше підійде басистам, які грають блюз, рок, джаз, поп в малому складі чи оркестрі. Назва CLASSIC говорить сама за себе.

2. EBS REIDMAR. Голова і кабінет, табо два (12-двоймовий динамік) 250 ват. Розміри підсилювача дозволяють носити його в басовому кейсі, разом з інструментом. Можна використовувати, як преамп на студії або на сцені з іншим кабінетом. Рідна колонка невелика, зручна для транспортування. Це велика перевага комплекту: «дорослий звук» і можна возити з собою. Особливості темброблоку: 1. є тумблер CHARACTER (більше низу, верху, об'єму); 2. Середина – параметрична; 3. є ручка COMP/LIMITER (компресор якісний). Є кнопка FILTER ACTIVE (додає BRILLIANTS, робить звук яскравішим). REIDMAR дає усі звукові характеристики, що і EBS CLASSIC 500, тут бас звучить більш сучасно, в ньому більше верху, благородний низ залишається. Цей комплект ідеальний для різної музики на середніх та малих сценах.

3. EBS120. Комбик на 120 ват з тими самими можливостями темброблоку, що і REIDMAR. Має вихід на навушники та AUX IN. Ідеальний для малих площадок та занять. Звуковими якостями не поступається своїм старшим братам. Розміри EBS120 дозволяють возити його з собою. Як і REIDMAR – найкращий для невеликих сцен та клубів.

4. FAFNER. Голова та кабінет (4 десятки), кабінет з низькочастотним динаміком. Дає чесних 750 ват. В голові на вході стоїть лампа (TUBE MODE). Це відчувається (звук більш сформований, благородний), тумблер CHARACTER (два положення – HI, LO), є ручка COMP/LIMITER, кнопка FILTER ACTIVE, надзвичайні можливості еквалайзеру. Ну хіба що літати він не вміє. Але, коли граєш на EBS FAFNER, то сам відриваєшся від землі. Він дає найбільш сформований, випуклий, тембристий саунд. Також ідеальний, зрештою, як і попередні, для гри слепом. І ще одне, що мені подобається в EBS, – бас в них «хрумтить». Це коли небагато верху, достатньо низу і дуже правильна середина. Басисти мене зрозуміють.

Зрештою, необхідно пам'ятати: що музика звучить в голові у музиканта, інструмент її передає, а комбик відтворює. EBS – один з тих, хто робить це найкраще.

Тепер ми підійшли до основного, що визначає клас музиканта – індивідуальність. Це ваш спосіб розмовляти мовою музики. Індивідуальність, як в житті, так і в музиці, піднімає людину і музиканта на вищу сходинку нашого існування чи професійної діяльності. Знаючи будову і особливості конструкції бас-гітари, підбравши для себе ідеальний інструмент, ми повинні оволодіти ним в потрібному об'ємі:

1. набути в достатньому об'ємі техніку гри на інструменті.

2. оволодіти різними прийомами гри: а) основний прийом – гра пальцями; б) флажелетна техніка – звучання обертонів в різних частинах грифу; в) гра слепом – удар по нижнім струнам великим пальцем правої руки і щипок нижніх струн першим пальцем правої руки; г) гра мютами – приглушення струн при грі правою частиною долоні правої руки.

3. вміти грати басові лінії у різних стилях (джаз, свінг, фанк, боса, афро-куба, фюжн, регбі, диско, поп). Для цього потрібно знати особливості кожного стилю і розуміти роль і звучання бас-гітари в ньому. Слухання і аналіз різної музики тут грає особливу роль.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Отже, бас-гітара на сьогодні – це базовий інструмент, який виконує в музиці ритмічну, гармонічну і мелодичну функцію; створює основний стержень, стовбур, від якого виростають гілочки, на які вішають прикраси. Сучасний бас має колосальні технічні можливості, різну конструкцію, особливості і звучить різними і дуже красивими голосами. Щоб вибрати в цьому різноманітті голосів свій, потрібно знати інструмент, вірно вибрати свій бас та обладнання до нього, оволодіти техніками гри і навчитись виразити себе в музиці індивідуальним голосом своєї бас-гітари.

Список літератури:

1. Журнал «Bassics» (№ 30), 2013 р.
2. Журнал «Bass Player», квітень 1992 р.
3. Журнал «Bassics», лютий 2000 р.

Закус И.М.

Киевский национальный университет культуры и искусств

СОВРЕМЕННАЯ БАС-ГИТАРА. СТРОЕНИЕ, СВОЙ ЗВУК, МАНЕРА

В статье рассматривается бас-гитара, как базовый инструмент в музыке, аспекты и характерные черты этого инструмента, конструкция и строение, усиление бас-гитары, а также основные моменты и особенности, связанные с манерой, звуком, индивидуальностью в музыке.

Ключевые слова: бас-гитара, приемы игры, конструкция бас-гитары, усиление баса, манера игры.

Zakus I.M.

Kyiv National University of Culture and Arts

CONTEMPORARY BASS GUITAR. BUILD, YOUR SOUND, STYLE.

Summary

The article considers bass guitar as a basic instrument in music, aspects, and peculiarities of this instrument, design and construction, amplification of bass guitar, as well as the main aspects and features related to the style, sound, and individuality in music.

Keywords: bass guitar, game techniques, bass guitar design, bass enhancement, game style.